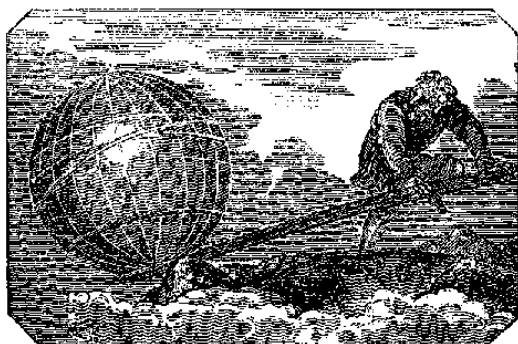

Pojam momenta

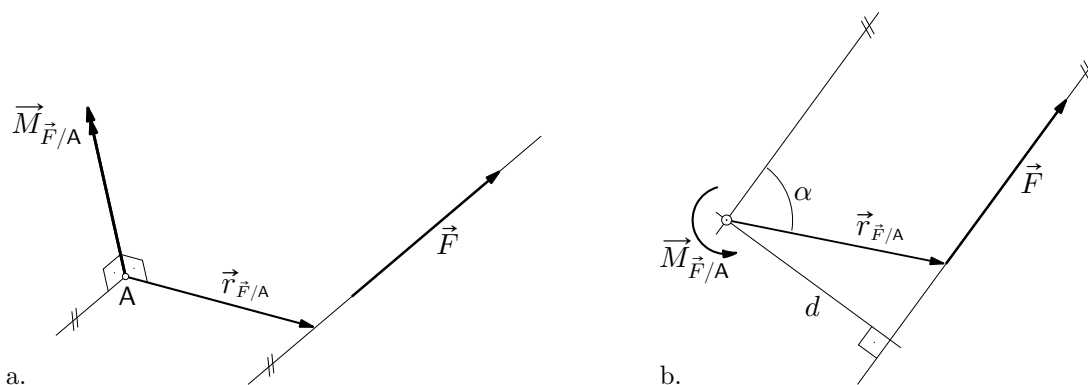
K. F.

moment sile: fizikalna veličina kojom se izražava utjecaj položaja sile na uvjete ravnoteže
Arhimedova poluga \mathcal{E} zakon poluge u *Provedbi umijeća vaganja* Simona Stevina [1586.]:

moment sile \vec{F} u odnosu na točku A (sl. a.): vektor dobiven kao vektorski produkt položaj-noga vektora pravca djelovanja sile u odnosu na točku A i vektora sile, pri čemu je početak položajnog vektora u točki A, a njegov vrh u bilo kojoj točki pravca djelovanja sile:

$$\vec{M}_{\vec{F}/A} = \vec{r}_{\vec{F}/A} \times \vec{F} = \begin{vmatrix} \vec{i} & \vec{j} & \vec{k} \\ x_{\vec{F}/A} & y_{\vec{F}/A} & z_{\vec{F}/A} \\ F_x & F_y & F_z \end{vmatrix}$$

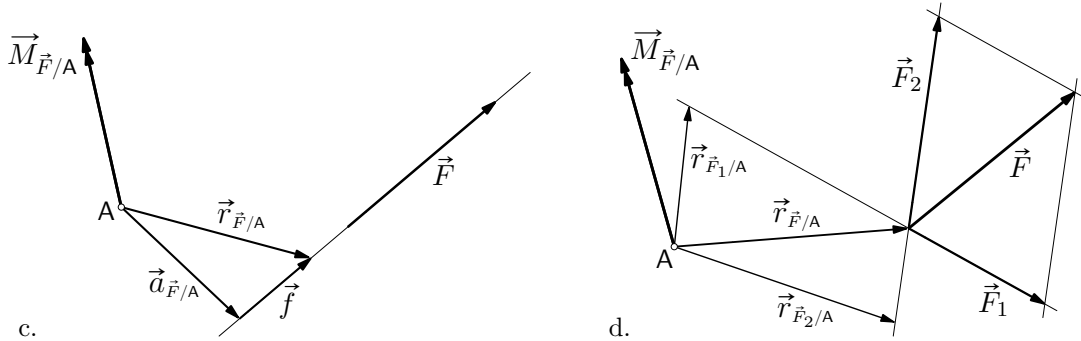

(neka) svojstva vektora $\vec{M}_{\vec{F}/A}$:

- $\vec{M}_{\vec{F}/A} \perp \vec{r}_{\vec{F}/A}$ \mathcal{E} $\vec{M}_{\vec{F}/A} \perp \vec{F}$ (sl. a.)
- $\|\vec{M}_{\vec{F}/A}\| = \|\vec{r}_{\vec{F}/A}\| \|\vec{F}\| \sin \alpha = (\|\vec{r}_{\vec{F}/A}\| \sin \alpha) \|\vec{F}\| = d|F|$ uz $\alpha \leq \pi$ (sl. b.)

- „vrh u bilo kojoj točki pravca djelovanja sile” (sl. c.):

$$\vec{M}_{\vec{F}/A} = \vec{r}_{\vec{F}/A} \times \vec{F} = (\vec{a}_{\vec{F}/A} + \vec{f}) \times \vec{F} = \vec{a}_{\vec{F}/A} \times \vec{F} + \underbrace{\vec{f} \times \vec{F}}_{\vec{0}} = \vec{a}_{\vec{F}/A} \times \vec{F}$$

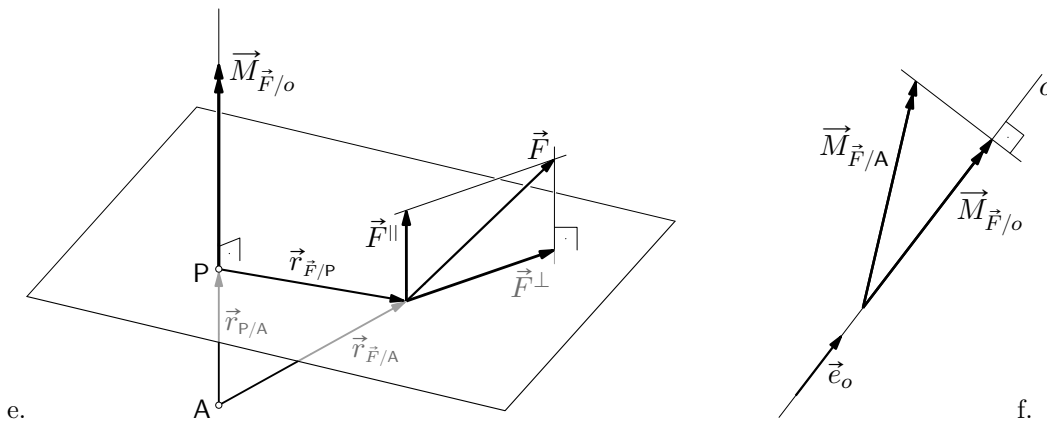

Varignonov teorem (sl. d.): moment sile \vec{F} u odnosu na točku A jednak je zbroju momenata njezinih komponenta \vec{F}_i u odnosu na tu točku:

$$\vec{M}_{\vec{F}/A} = \vec{r}_{\vec{F}/A} \times \vec{F} = \vec{r}_{\vec{F}/A} \times \left(\sum_{i=1}^n \vec{F}_i \right) = \sum_{i=1}^n (\vec{r}_{\vec{F}/A} \times \vec{F}_i) = \sum_{i=1}^n (\vec{r}_{\vec{F}_i/A} \times \vec{F}_i) = \sum_{i=1}^n \vec{M}_{\vec{F}_i/A}$$

moment sile \vec{F} oko osi p (sl. e.): moment komponente \vec{F}^\perp sile \vec{F} u ravнини okomitoj na os o u odnosu na probodište P osi s tom ravninom:

$$\vec{M}_{\vec{F}/o} = \vec{M}_{\vec{F}^\perp/P} = \vec{r}_{\vec{F}^\perp/P} \times \vec{F}^\perp \quad \left[\vec{F}^\perp \perp o \ \& \ \vec{r}_{\vec{F}^\perp/P} \perp o \implies \vec{M}_{\vec{F}/o} \parallel o \right]$$

$\vec{M}_{\vec{F}/o}$ se može izraziti kao ortogonalna projekcija na os o vektora $\vec{M}_{\vec{F}/A}$ momenta sile \vec{F} u odnosu na bilo koju točku A te osi (sl. e. i f.):

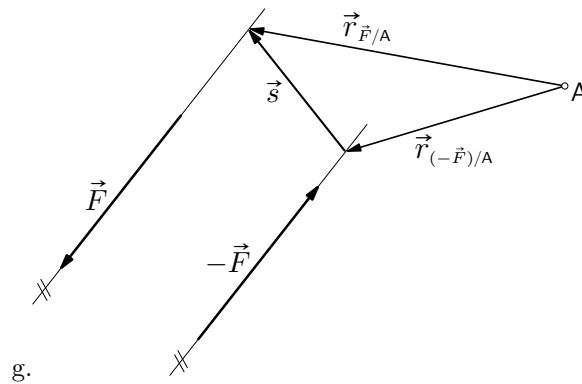
$$\begin{aligned} \vec{M}_{\vec{F}/A} &= \vec{r}_{\vec{F}/A} \times \vec{F} = (\vec{r}_{P/A} + \vec{r}_{\vec{F}/P}) \times (\vec{F}^\parallel + \vec{F}^\perp) \\ &= \underbrace{\vec{r}_{P/A} \times \vec{F}^\parallel}_{\vec{0}} + \underbrace{\vec{r}_{P/A} \times \vec{F}^\perp}_{\perp o} + \underbrace{\vec{r}_{\vec{F}/P} \times \vec{F}^\parallel}_{\perp o} + \underbrace{\vec{r}_{\vec{F}/P} \times \vec{F}^\perp}_{\parallel o} \end{aligned}$$

$$\vec{M}_{\vec{F}/A} \cdot \vec{e}_o = \underbrace{(\vec{r}_{P/A} \times \vec{F}^\perp) \cdot \vec{e}_o}_0 + \underbrace{(\vec{r}_{\vec{F}/P} \times \vec{F}^\parallel) \cdot \vec{e}_o}_0 + (\vec{r}_{\vec{F}/P} \times \vec{F}^\perp) \cdot \vec{e}_o = M_{\vec{F}^\perp/P} = M_{\vec{F}/o}$$

$$\begin{aligned} \vec{M}_{\vec{F}/o} &= M_{\vec{F}/o} \vec{e}_o = (\vec{M}_{\vec{F}/A} \cdot \vec{e}_o) \vec{e}_o = (\vec{e}_o \cdot \vec{M}_{\vec{F}/A}) \vec{e}_o \\ &= [\vec{e}_o \cdot (\vec{r}_{\vec{F}/A} \times \vec{F})] \vec{e}_o = \begin{vmatrix} e_{o,x} & e_{o,y} & e_{o,z} \\ x_{\vec{F}/A} & y_{\vec{F}/A} & z_{\vec{F}/A} \\ F_x & F_y & F_z \end{vmatrix} \vec{e}_o \end{aligned}$$

moment sprega (sl. g.): vektor dobiven zbrajanjem vektorâ momenata sila sprega (dviju suprotno orijentiranih sila jednakih intenziteta koje djeluju na usporednim pravcima) u odnosu na istu točku A:

$$\vec{M}_{\vec{F}} = \vec{r}_{\vec{F}/A} \times \vec{F} + \vec{r}_{(-\vec{F})/A} \times (-\vec{F}) = [\vec{r}_{(-\vec{F})/A} + \vec{s}] \times \vec{F} - \vec{r}_{(-\vec{F})/A} \times \vec{F} = \vec{s} \times \vec{F}$$

$\Rightarrow \vec{M}_{\vec{F}}$ jednak vektorskom produktu položajnoga vektora i vektora jedne od sila sprega, pri čemu je vrh položajnog vektora bilo gdje na pravcu te sile, a početak bilo gdje na pravcu druge sile; neovisan, dakle, o izboru točke A

koncentrirani moment: moment sprega neizmjerio velikih sila na pravcima čija je udaljenost neizmjerio malena (infinitesimalna)

uvjeti ravnoteže tijela u vektorskom obliku:

$$\begin{aligned} \sum_{i=1}^n \vec{F}_i &= \vec{0} \\ \sum_{i=1}^n \vec{r}_{\vec{F}_i/o} \times \vec{F}_i + \sum_{j=1}^m \vec{M}_j &= \vec{0} \quad \left[\text{sažetije: } \sum_{k=1}^{n+m} \vec{M}_k = \vec{0} \right] \end{aligned}$$

uvjeti ravnoteže tijela u skalarnom obliku (osnovna formulacija / kanonski oblik):

$$\begin{aligned} \sum_{i=1}^n F_{i,x} &= 0, & \sum_{i=1}^n F_{i,y} &= 0, & \sum_{i=1}^n F_{i,z} &= 0 \\ \sum_{k=1}^{n+m} M_{k,x} &= 0, & \sum_{k=1}^{n+m} M_{k,y} &= 0, & \sum_{k=1}^{n+m} M_{k,z} &= 0 \end{aligned}$$